

Peeter Jalaka teatris puhas ku

Margus Mikomägi

Kui olla mere ääres, vaadata pilvi, lapsi, sipelgaid ja kuulata tuult, on teater kohal sõnadeta. Ei ole kerge üldse sellises olukorras Von Krahli teatri juhile Peeter Jalakale öelda, et räägime teatrist. Proovisin ja sain vastuseks: räägime, kui sa teisiti ei saa. Nüüd on rõõmus tunne. Oleksin saanud küll, aga on hea meel, et seda ei öelnud.

Peeter, kust saad energia, et teatrit teha?

Teater ei ole ju eesmärk, vaid vahend. Kuna olen satunud sellele alale juba ammu, olen üritanud oma hirme ja unistusi inimestega teatri abil jagada.

No erateatri Von Krahli Teater algus, ma kujutan ette, polnud küll eriti roosiline. Raha mõttes. Kulutasid uksi...

Ta ei ole siamaani roosiline. Me teater on siamaani nagu külalisesineja Eestis. Teiste teatrite puhul kehtivad ühed reeglid, meie puhul millegipärast teised. Aeg-ajalt on kleebitud meile ette erinevaid eesliiteid. Era-, projekti-, väike- ja ma ei tea, mis teater, alternatiiv. Liiteid, millega meid on aastate jookul püütud iseloomustada, on jube palju.

Iseenesest on see ju hea, arusaadav ja inimlik. Inimene ikka üritab oma peas korraldada luua ja asjad vastavatesse lahtritesse paigutada.

Sildid külge, jah.

Millegipärast jah, kuigi me kõigi teiste parameetrite järgi oleme suhteliselt arusaadavalt tänases kultuuriruumis, eriti teatripildis. Ükskõik, millist parameetrit vaadelda, mille järgi teatrite

efektiivsust hinnatakse (iseenesest on see totrus, aga mingil moel seda peab tegema). Igasugused publikuarvud, uuslavastuste arvud on meil ju suhteliselt heal järjel, aga millegipärast on rahastamise loogika ikka teistsugune.

Kunagi tundus, et küll töö kiidab tegijat ja ükskord siis äkki, kui saadakse aru, et me mitte nalja ei tee, vaid meil on tõsi taga... Kui alustasime, siis mõtlesime nii, et meie eesmärk on viie aasta pärast olla Põhjamaade parim teater.

Kuidas läks?

Kuidas seda küll mõõta, mis on parim... Aga ma arvan, et umbes seda ta ka on hetkel. Meil on suhteliselt lihtne endale leida lavastajaid, kes tahavad meiega tööd teha. Meil on kokkuhoidev, andekas ja võimekas trupp.

Sina ja trupp olete ju saanud ka, kui nii saab öelda, laiemat tunnustust. Eesti ballaadid...

Minu meelest see etendus meie endi töödes küll ühelgi moel midagi erilist ei olnud. Oli lihtsalt üks järjekordne töö, kus me kasutasime suhteliselt samu võtteid, mis olid sellel ajal, kui veel ei olnud

Krahli teatrit, vaid oli Ruto Killakund ehk siis Krahli eelane. Mis ja millisel hetkel publikule, inimestele rohkem mõjub, on alati segane värk. Ballaadide puhul oli vahest mõju suurem ka sellepärast, et me tavaliselt mängime väikesele inimesele ja pole selliseid 600 inimesele etendatavaid spektakleid väga korraldanud.

Nii et ma nagu seda mingisuguse erilise pöördepunktina Von Krahli teatri ajaloos ei näe. Ta on pigem lihtsalt natuke suuremale inimesele mängitud lugu.

Ikkagi...

Nii kultuurihuviline kui ka kultuurist kirjutav seltskond meid ammu enam ei lahterda, mis oleks ka veider tänases päevas. Millegipärast ametnik, kes on selline lihtsustatud lähenemisega, arvab siamaani, et oleme miski era värk ja peame kuidagi ise hakkama saama.

Te ju saategi?

Mis siin kurta, käed-jalad otsas, pea ka õige koha peal. Ega ei viitsiks sellest isegi juttu teha, aga aeg-ajalt ajab vihale. Kui küsimus oleks selles, et raha ei ole kunsti ja kultuuri jaoks, siis oleks kõik arusaadav. Oleks selge, et kui ei ole, siis ei ole. Siis tuleb kuidagi teisiti hakkama saada ja me oleme ju saanud aastaid elasime igasuguste toetusteta. Tõsi, see lõppes sellega, et olime valiku ees, kas panna teater kinni või siis ikkagi toetusi kaubelda.

Totter on, et tegelikult tundub raha olevat piisavalt, kui vaadata, kui palju ja milliste

"Eesti naiste laulud" Naissaarel, suvi 2006. Lavastaja Peeter Jalakas.

summadega riik üldse teatrikunsti toetab. See, mis vihale ajab, on ebaõiglus.

Milles see väljendub?

Riik kehtestab toetusega mingid standardid, näiteks kas või see, kui palju teatri administraator palka saab. Kui ta ühes teatris loob olukorra, kus inimese palk on selline, siis kõik teised, kes sellel alal tegutsevad, peavad ju ka sellest lähtuma, sest kuidas inimest muidu palgata.

Ühest küljest kehtestatakse standardid mingisuguse raha hulgaga ja siis, kui keegi alustab mingit uut üksust (ma ei kujuta ette, kuidas täna oleks võimalik teatrit asutada), on asi veel närusem kui siis, kui meie alustasime... Aga veel kord: see on nii tüütu teema, ma ei viitsi sellest rääkida.

Hea küll. Ma olen ikka mõelnud - minu jaoks on hästi lauldud tekst olnud alati mõjuvam kui mõned pikad igavad etendused. Sina oled ka lasknud näitlejatel palju tantsida ja laulda?

Minu jaoks on olnud interpreedi roll teatris ebapiisav, ebahuvitav. Interpret selles mõttes, et kusagil on autor, kes kirjutab teksti, mille lavastaja õpetab näitlejatele selgeks ja näitleja kannab selle ette. See on igav, ajast ja arust.

Minu meelest teatril on nii palju potentsiaali... see vägi, mis saalis tekib, kui kõik on õigesti asetunud publiku ja esineja vahel, on nii vägev. Et lihtsalt ühte kirjapandud lugu ära rääkides see vägi tekiks, on tänases päevas mu arvates väheusutav.

Lugude rääkimiseks on

palju mõjuvõimsamaid vahendeid. Film näiteks. Kinos on lugusid lihtsam rääkida, teatris peaks olema midagi enamamat kui lugu. Sõna on loomulikult tähtis, aga ta on üks teiste väljendusvahendite seas. Ta ei tohiks olla ainuke. Sa ütled hästi lauldud etendus, laul, aga samamoodi võib ta olla ju ka hästi vaikitud.

Jah, muidugi, põhjendatult.

Jah, sa pead igale sammule, täpselt samamoodi ka igale suuligutusele leidma põhjenduse, õigustuse. Kas see on siis sinu ihus või on selle liigutuse või sõna alguspunkt vastupidiselt väljaspool sind, aga et sa suudaks selle enda jaoks orgaaniliseks, põhjendatuks mõelda. Võib ju ka kaks tundi ühe koha peal küke teha, pole mingeid piire. Esimene eeldus on, et sa ise oled tundlik natuur ja näed ennast, sinu lähenemine maailmale on kunstniku oma. Ülejäänud on juba õpitav...

Ma arvan, et loomingulisus ei ole õpitav, on ehk kaasa antud.

Midagi on meile kõigile kaasa antud. Võib-olla see on see, mingis mõttes, kui palju sus on jonnakust järele proovida asju, mille kohta väidetakse, et see ei ole võimalik.

Minul on just see olnud üks põhiline käivitaja. Niipea kui ma kuulen kusagilt mingit sellist sõnaühendit, et see pole võimalik, tunnen kohe, kuidas käed hakkavad sügema. Tahaks proovida, et kuramus, kas siis tõesti ei ole võimalik.

Nõnda, et see eelnev rahajutt... mul on läinud hästi. Kui meil oleks läinud nii, et sa ei pea veel midagi tegema,

aga sul on olemas rahastamine ja ülisooisv hoiak pressipoolest, siis, ma arvan, mina oleks rumalas olukorras, et mis nüüd edasi teha. Arvan, et mul on hea olnud, et on olnud võimalus trotsida olusid, see on sundinud muid lahendusi leidma. See isegi ei ole paha variant.

Sa lavastad nüüd oope-reid?

Olen seda teinud mitmeid aastaid. Võib vist öelda, et enamik tänaseid Eesti oope-reid on minu lavastatud. Nyyd-ansambliga tegime esimesed kolm, üheksakümnen-date keskel.

Miks ooper?

Mind ei huvita absoluutselt lavale panna näiteks mõnd Haydni ooperit, et seal leida mingisugune vormiline kiiks ja see siis juurde lisada. See ei paku mulle mingit pinget. Reeglina on sellel töö, mida olen muusikateatris teinud, kas siis mingi märgiline tähendus, mida proovin lahata, mis pakub huvi, või siis on tegu täiesti uue teosega, mille valmimise juures ma olen olnud.

Kui kaua sa tegeled materjaliga, mida plaanid lavale panna?

Päris pikalt. Mingil hetkel ma täiesti paaniliselt kogun igasugust materjali, ka kõikvõimalikku panna, mis... Kunagi valmistasime Mati Undiga ette lugu, mille nimi oli "Graal". Selle kirjutamise ajal meil oli lausa võistlus, kes suudab rohkem raamatuid leida graali kohta internetipoodidest. Mul oli tohtu virn raamatuid, materjali Püha Graali ja sellega seonduva kohta.

Käiku läks sellest ainult

Särgil kiri "Tõstan näitlejate palka" ja allkiri Siim Kallas.

Krahli teatris püsib bändiloogika

Me elame bändi elu. Meil kehtib bändi loogika. Kõik teevad kõikides lugudes kaasa. Tuleb luua sellised tingimused, et bassi-meest tunneks, et ta pole mingi teisejärguline, vaid on kõige olulisem bändi liige. Et lauljal oleks omad soolod ja trummar saaks ka mõned korrad nii virutada, et oleks rahul.

Sellel sügisel teeme esimest korda seeria lugusid, mida kutsume soolodeks.

Hooaeg kujuneb, on soovid ja unistused. Ilmas ringi liikudes kohtud mõttekaaslastega, mõnda neist tahaks enda juurde kutsuda, mõne juurde ise minna. Eks siis elu korrigeerib, viib inimesi kokku või ei vii. Kui ma oskan ette kujutada, et üht või teist asja võib sama hästi teha kas Pärnu teatris või Rakveres, siis ma ei näe mingit põhjust, miks seda peaks meil tegema.

Mulle tundub, et meil on väga palju häid näitlejaid ja väga vähe isikupäraseid lavastajaid, häbematult vähe. Ma ei ole lavastajate liidu liige. Mu mõte on, et kui Eestis on nii palju selle eriala harrastajaid, siis mina olen mingil teisel erialal, sest mina neid nii palju ei tea.